

עבודה "מעלים את ערכה- נשים בצפון"

מגישה : אתי עמר

מכללת כנרת, עמק הירדן

שמחה גואטה-בוקובה

מה עורר את סקרנותי:

במסגרת לימודי בקורס "מדינה אחת פעמיים ים" נחשפתי למאמר על המעברות בפאתי ראש פינה ומעברה לעיירה חצור שכתבה שמחה גואטה בוקובה. כתושבת לא ותיקה בראש פינה המתפרנסת מהוראה במכללה ללימוד מקצועות בחצור, סיקרן אותי לדעת מהו המקור להבדלים והפערים הקיצוניים בין ראש פינה לחצור הנראים כיום הן מבחינה חברתית, תרבותית, תכנון נוף ובניה. איך ייתכן ששני ישובים הצמודים אחד לשני למרגלות הר כנען בעלי נוף מהמרהיבים שיש בארץ טופחו באפליה בולטת לאורך השנים. הופתעתי לגלות שישנה גברת אמיצה ששמה שמחה גואטה בוקובה החוקרת את העיירה חצור מראשיתה ושמה את האמת על השולחן תוך הצגתה ללא כחל וסרק. סיקרן אותי מה הביא את שמחה לחקור את העיירה ומה עוד יש לה לספר לנו שיסביר את הבסיס למצב העכשווי.

תיאור הדמות , תמונות ומקורות:

שמחה גואטה-בוקובזה ילידת 1964 נשואה + 3 בנים

שמחה נולדה וגדלה עד גיל בת המצווה בעיירה חצור הגלילית. באמצעות קרן לטיפוח ועידוד ילדים בעלי כישורים גבוהים עברה שמחה ללמוד את שנות החטיבה בבית הספר השוכן ליד רעננה "כפר הנוער בתיה" בתנאי פנימיה. את התיכון למדה במדרשת עמליה בירושלים, המדרשה נועדה להיות מקבילה דתית לבית הספר התיכון של שם מיי בויאר עבור תלמידות מצטיינות. לצד בית הספר הוקמה פנימיה עבור תלמידות מחוץ לירושלים. זה המקום בו למעשה שמחה נחשפת לתרבויות שונות בקרב תלמידות אקסטרניות מהעיר ירושלים ותלמידות מערים אחרות. שמחה מתאהבת בעיר ויוצאת עם שלוש חברותיה ממדרשת עמליה לשירות צבאי כמורות חיילות בבית ספר שדה חיספין שברמת הגולן. בתום השירות הצבאי ברור היה לה לשמחה כי יעדה הבא הוא האוניברסיטה העיברית בירושלים ללימודי תואר ראשון בביולוגיה. במהלך שנת הלימודים הראשונה שמחה עסקה בהדרכה במוזיאון מגדל דוד בעיר העתיקה, היא מצאה עצמה מבלה בספרי היסטוריה של א"י בכלל והיסטוריה של העיר ירושלים בפרט ותהתה לא אחת האם היא במסלול הנכון בלימודיה.

שמחה נישאה ועברה לגור בדישון בגליל (בסוף תמיד חוזרים הבייתה) והחלה ללמד בתיכון אורט דנציגר בקרית שמונה במגמת ביולוגיה. לטענתה, "הכי כיף ללמד תלמידי ביולוגיה, הם בעלי תכונות נינוחות, הם רוחניים, סקרניים ומאוד ובעלי תודעה חברתית. בנוסף לזה הם בחרו במקצוע כך שאין צורך להתמודד עם בעיות משמעת". משגדלו ילידיה ניגשה ללמוד לתואר שני בביולוגיה באוניברסיטת חיפה וסיימה במסלול תזה בשנת 2006. שמחה עדיין מלמדת ביולוגיה ומגישה לבגרויות בבית הספר אורט דנציגר.

בשנת 2010 שמחה מגלה כי הינה חולה בסרטן השד ואין סוף מחשבות פוקדות את ראשה. בעיקר מה אני משאירה אחריי לאנשיי ואיך הם יתמודדו לאחר לכתי. בתקופת הטיפולים במחלה, אמיר גולדשטיין מנהל בית הספר התיכון ומרצה להיסטוריה במכללת תל חי המליץ לה לרכז את פרויקט תיעוד 'העיר הנגלית לעיני' מטעם מכון יד בן צבי ומשרד ראש הממשלה. מטרת פרויקט זה לתעד ולספר את סיפורם של מתיישי הגליל שהקימו ישובים לאורך הגבול בשנות החמישים של המאה ה-20. שמחה מצטרפת לפרויקט ומתוך העשייה החלה לגלות עניין פנימי באנשי העליות מארצות האסלם ופנתה לאוניברסיטת תל אביב ללימוד הדוקטורט בנושא חצור-עיירת פיתוח בעשורים הראשונים למדינה, נושא שלא נחקר עד כה. לצורך הדוקטורט שלה היא חוקרת את חצור מהמסד ועד הטפחות, אין פינה שהיא מותירה, היא ניגשה לארכיון המדינה ומצאה שם סוג של מטמון בצורת מסמכים המשקף את החיים בעיירה לאורך שנים רבות, אספה מכתבי תושבים העיירה למוסדות הממשלתיים כעדות לכשלים ארגוניים וזילות בצרכי התושבים. ראינה את המתיישים הראשונים ואת צאצאי אותם אלה שאינם כבר בחיים, ארגנה ותיעדה ערבי מפגש של מספרי סיפורי חיים בעיירה של אותם ימים ועודנה עסוקה במחקר ותיעוד. תוך כדי שמחה מרצה בכנסים, בחוג ללימודי הגליל במכללת תל חי ואחרים.

הדוקטורט שלה כולל שמונה פרקים :

1. מעברת ראש פינה ומעבר בכפיה לעיר הלא מוכנה חצור.
2. ניסיון שילוב חצור עם מועצה אזורית גליל עליון או מועצה מקומית ראש פינה שנכשל.
3. השלכות כלכליות וחברתיות בשל אי חיבורה של חצור למועצה מוניציפאלית קיימת.
4. זהות דתית של העיירה חצור – אי קיומו של מקווה בעיירה שרוב תושביה יהודים דתיים.
5. מאבק באפליה בין החינוך הממלכתי לבין החינוך הממלכתי דתי.
6. פרק ההנהגה בחצור הכולל את תקופת מזכירי הועד המקומי, הגעתו של לנדסמן מקיבוץ איילת השחר והתבססותה של ההנהגה המקומית של בחצור.
7. סוגיות מכוונות בזהות והדרה.
8. הצעה ליצירת סיפור מרחבי מכונן 'חלוצים דיאלנאי'

מגדור הדמות שבחרתי:

לילה (השיר נכתב בתקופת הטיפולים במחלת הסרטן)

ובלילה, כשנדדה שנתי

ולא הצלחתי להירדם.

ראשונים הופיעו הילדים

מה יהא איתם ?

האם יסתדרו ללא דאגותיי?

ואחר כך הופיע בעלי

האם יסתדר ללא אהבותיי?

ואחר כך הופיעה משפחתי
האם ירגישו כלל בחסרוני?
ואחר כך הופיעו חבריי
האם יזכרו אותי בכלל?
ובסוף חשבתי לעצמי
לו רק לפחות השארתי משהו
לפני לכת.
משהו כתוב ממעמקי נפשי
שיותר חותם מתקופת היותי.

כתבה: שמחה גואטה בוקובה

אחד הכלים העכשוויים להעברת מידע ציבורי מהיר הינו הפיסבוק. הפוסטים שאני מעלה בפייסבוק התחילו כשיתוף כתבות שכתבתי ופורסמו בעלון 'רוח מקומית' שיוצא בדרום עמק החולה. פרסומם הינו תוצאה ישירה של בקשת העורכת תמר וולפין מקיבוץ כפר הנשיא ממני כנציגת חצור ולספר על ההיסטוריה של חצור כחלק מהמחקר שאני כותבת. אספתי מבחר תגובות של תושבי חצור והסביבה לפוסטים שאני מעלה בפייסבוק. התגובות מתקשרות לדברים שאמרתי בתערוכת תמונות על חצור שהוצגה במכללת תל חי במסגרת אקדמיה בכיכר:

"המרחב הגלילי והיפיפייה שבו אנו גרים עמוס בסיפורי הילה חלוציים היסטוריים. חשוב שגם חצור תיכלל בנרטיב החלוצי הציוני הזה וזה מתחיל בזה שתושבי המקום יוקירו ויעריכו את עברם ובכך יבליטו את הייחוד שבהם."

דרך הפוסטים האלה אני שואבת מידע מתושבי חצור והסביבה, או לפחות את נקודת המבט שלהם. אני מתכוונת לאגד אותם בספר לקראת העשור השביעי לחצור (2023). הפוסטים למעשה מספרים על ההיסטוריה, מקומות ואנשים בחצור, אפשר יהיה להכיר ולספר את הסיפור הייחודי של חצור באמצעותם. דרך הפוסטים האלה אני מקווה שתודעת החלוציות של תושבי חצור והסביבה תעלה, וההתייחסות אליהם תהייה כאל בוני הארץ. ('חלוצים אלמונים' שלא מתוך בחירה). אני חושבת שברגע שאדם מכיר את ההיסטוריה של המקום הוא יכול לפתח זהות וזיקה למקום. זה כבר קיים מאוד ביישובים שסובבים את חצור בהם קיימת תודעה היסטורית גבוהה מאוד, והכוונה שלי שזה יקרה (לפחות יתחיל..). גם בחצור.

דוגמא ליישום כוונתי, באחד הפוסטים שכתבתי, שיתפתי דברים שכתבתי על אחד הדמויות המשמעותיות בעיניי בחצור שהלך לעולמו. **אלברט בן זקן ז"ל**. בעקבות הפוסט בפייסבוק התקשר אליי העיתונאי אלי אשכנזי מהאתר וואלה, וביקש ממני רשות להשתמש במידע שהופיע בכתבה. בשיחה בינינו הוא התפלא איך זה שהוא לא שמע על הדמות הכל כך מעניינת הזו. ושוחחנו על כך שזו בדיוק הבעיה. דמויות עם עשייה חשובה ותורמת לא זוכות לפרסום בתודעה הציבורית, וכמה חשוב לשנות את הנרטיב, ולהכליל דמויות מחצור שתרמו להתיישבות באזור הגליל. אני רואה בזה חשיבות רבה שדמויות אלה יזכו להכרה וחשיפה ארצית. ממליצה לקרוא את הכתבה.

https://news.walla.co.il/item/3426070?utm_campaign=socialbutton&utm_content=facebook&utm_medium=sharebutton&utm_source=facebook&utm_term=social&fbclid=IwAR1YM7G5YJ3aYTg_dZuCXADzcSV2G-YNKb_PccbegtKobxBIYMOcoltA1CU

פוסט נוסף שהעליתי עסק בדמותה הצבעונית של גברת מננה בוקובזה שנפטרה בסמוך ליום האישה הבינלאומי 2021. מננה מראשי מתיישבי חצור שהרשימה מאוד את נשיא המדינה דאז יצחק נבון ובעקבות כך שלח אותה ללמוד קרוא וכתוב עברית. בשלב מאוחר בחייה מננה התגלתה כבעלת כישרון ספרותי מיוחד במינו ועל כך יעידו עשרות המכתבים שהתגלו בארכיון נשיא המדינה. סרטים וכתבות נעשו על דמותה. דמות שהציגה את המתח הקיים בין רצון האישה בהתפתחות אישית לבין תפקידה בפועל כעקרת בית מסורתית.

מצורפת תמונה מכתבה אודותיה, האם היא יכולה להיות תמונת הנושא לקורס "את תרקמי לי חולצה"?

שאלות מטרידות אחרי ההיכרות:

אילו לא עבודת המחקר של שמחה ייתכן שהאוצר הקיים בארכיון המדינה אודות חצור היה נשאר בארגזים עוד 50 שנה ?

כסטודנטית ללימודי ארץ ישראל אני תוהה מדוע משקיעים יותר בתיעוד היסטוריה כל כך רחוקה בזמן ומתעלמים מהמאה האחרונה? יש אפשרות שחומרים כתובים רבים ייעלמו ולא נדע מה באמת היה פה.

האם נראה יותר תוכניות טלוויזיה בעלי אופי מציצני העוסק בחיי החלוצים מהישובים הנידחים במקום התכנית הריקנית מתוכן "האח הגדול"?

בביליוגרפיה:

ראיון טלפוני

פייסבוק

<https://www.facebook.com/gwetasim>

סרטונים ביוטיוב – הרצאות, ראיונות ומפגשים עם תושבי חצור

<https://rb.gy/u2cglk>

ראיונות רדיו מוקלטות

<https://rb.gy/qodidl>